

Ion PARHON

Argument

Pentru criticul de teatru, cred că este o adevărată onoare și un privilegiu faptul de a putea înfățișa publicului și specialiștilor, în **Festivalul național de teatru „I. L. Caragiale“**, un maraton de spectacole edificatoare pentru luminile (dacă nu cumva și pentru umbrele) stagiunii trecute, dar, într-o măsură mai mare sau mai mică, de la caz la caz, semnificative și pentru tendințele manifestate astăzi în arta spectacolului românesc. Și cred că, pe genericul „tandemului“ reprezentat de **Ministerul Culturii și Cultelor** și **UNITER**, dar și al aportului prețios al **Secției române a Asociației internaționale a criticilor de teatru**, al **Societății Române de Televiziune** și al **Societății Române de Radiodifuziune**, meritele mele, ca selecționar, ale **Aurei Corbeanu**, ca director executiv, și ale **Oanei Borș**, ca asistent director, nu pun o clipă într-un plan secundar eforturile admirabile și priceperea unor numeroși dar și prestigioși colaboratori, cum sunt moderatorii **Alice Georgescu** și **Andreea Dumitru**, criticul **Florica Ichim**, care va coordona „lansările“ noilor producții editoriale, valoroși critici, teatrologi și jurnaliști, de care depind bunul mers al

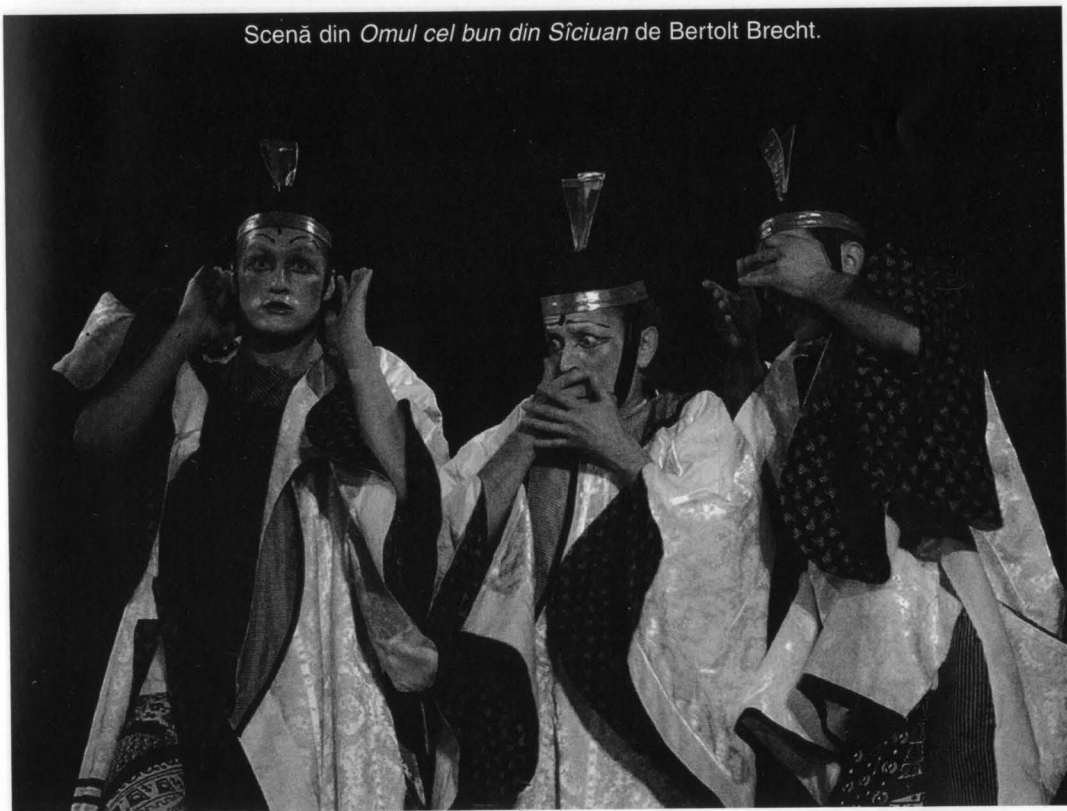
Virgil OGĂȘANU în *Iona* de Marin Sorescu.

festivalului, calitatea instrumentelor informative (caietul-program ș.a.) sau reflectarea lui în *mass-media*.

Suntem recunoscători și aducem mulțumirile noastre teatrelor „Nottara“, „Bulandra“, Teatrului Național din București, Teatrului de Comedie și Teatrului Mic, ale căror scene vor găzdui și spectacole ale altor teatre, dar în special Teatrului „Odeon“, care, deși nu este prezent cu spectacol propriu în gală, prin profesionalismul și generozitatea doamnei **Dorina Lazăr**, a reușit să ofere condiții excepționale pentru cele mai numeroase spectacole din festival, confirmând și atracția oamenilor de teatru, dar și a publicului pentru acest spațiu sacru al artei spectacolului de ieri și de astăzi.

În secțiunea intitulată **Spectacole pentru toate anotimpurile**, mi-am propus să cuprind câteva dintre cele mai interesante producții ale unor regizori consacrați, cu o remarcabilă carte de vizită și preocupări fructuoase privind progresul teatrului, dar și interpreți, pe drept cuvânt, reprezentativi prin forța lor de seducție, pentru arta actorului de la noi din țară. În acest context, Festivalul se va deschide cu **Electra**, după Sofocle și Euripide, prezentat de **Teatrul de Stat din Oradea**, în regia lui **Mihai Măniuțiu**. Dincolo de miza lui de mare altitudine – vizând în egală măsură interferența dintre cutumele Eladei străvechi și cutumele civilizației arhaice maramureșene, dar și expresia artistică de o coerență și impresionantă modernitate, împletind fericit muzica și cuvântul, mișcarea, culoarea, expresivitatea corporală individuală și de grup – cred că acest spectacol poate fi perceput și ca un omagiu la adresa istoriei

Scenă din *Omul cel bun din Sîciuan* de Bertolt Brecht.

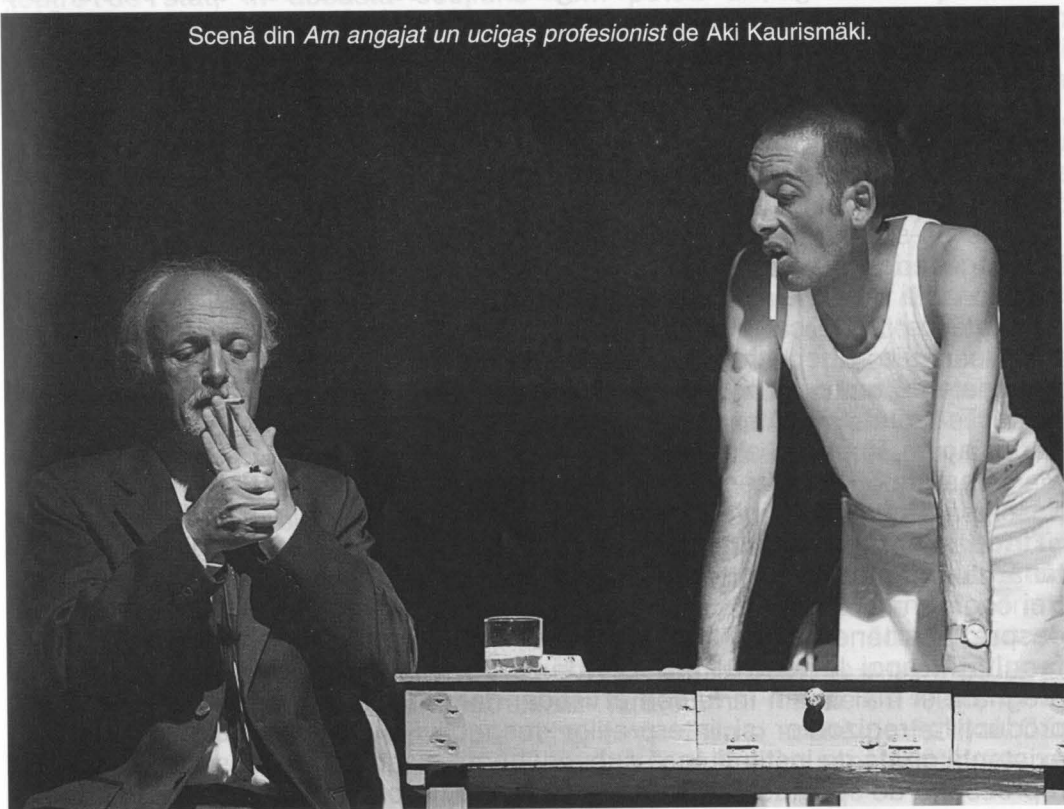
teatrului, a frumuseții sale eterne, mereu deschisă înnoirilor și recuperărilor, în ciuda celor mai pesimiste voci, care-i pun destinul sub semnul întrebării. Prin spectacolul cu piesa **Cum doriți sau Noaptea de la spartul târgului** (cunoscută îndeobște sub titlul *A 12-a noapte*), de William Shakespeare, vom avea bucuria reîntâlnirii cu marele regizor **Silviu Purcărete** și cu valorosul colectiv al **Teatrului Național din Craiova**, eveniment ce dă sâmba de virtuțile reluării unei colaborări „providențiale” pentru craioveni și pentru teatrul românesc, în general, semnificative aici prin inventivitatea, tinerețea de spirit și rafinamentul restituirii unei capodopere a dramaturgiei universale. Tot din zona „clasicilor”, ne vom întâlni în festival și cu spectacolul altui regizor excepțional, **Yuri Kordonski**, nu mai puțin atras de marea dramaturgie și capabil de a ne înfățișa în straie noi „tinerețea fără de bătrânețe” a acestor texte, prin reprezentarea cu piesa **Căsătoria**, de Gogol, de la **Teatrul „L. S. Bulandra”**, încununată de nu puține evoluții actricești cu caracter de eveniment. O insolită și fermecătoare viziune scenică asupra textului ce nu părea să mai ofere surprize ni se revelează prin **Înșir’te mărgărite**, de Victor Eftimiu, de la **Teatrul „Nottara”**, spectacol grăitor pentru profesionalismul, spiritul histrionic și finețea întregului demers al regizorului **Alexandru Dabija**, cât și pentru dezinvoltura, bucuria manifestă a jocului și exuberanța unor minunați interpreți din diferite generații. Aflat într-o excelentă formă (de ce să nu recunoaștem că și marii artiști se pot găsi „în vârf” sau „în criză”), dar și într-un constant dialog cu teatrului lui Eugen Ionesco, regizorul **Tompa Gabor**,

Scenă din *Plaja* de Peter Asmussen.

cel care, în Festivalul internațional de la Sibiu, ne-a dăruit o reprezentație de sărbătoare cu *Noul locatar*, montată la New Castle, va fi prezent la București cu **Jacques sau supunerea**, spectacol al **Teatrului Maghiar din Cluj-Napoca**, văzut de unii dintre noi și în „Săptămâna comediei românești“ ori în „Festivalul francofoniei“. Un alt teatru de limbă maghiară, „**Tamasi Aron**“ din **Sfântu Gheorghe**, condus pe făgașul performanțelor de minunatul regizor **László Bocsárdi**, căruia îi datorăm antologicele spectacole cu *Nunta însângerată*, *Profetul Ilie*, *Romeo și Julieta*, *Antigona* și nu numai acestea, este invitat în festival cu **Omul cel bun din Siciuan**, de Bertolt Brecht. Fără a ne risipi nostalgia unui discurs artistic fascinant, realizat pe acest text cu mulți ani în urmă de Andrei Șerban, la Piatra Neamț, spectacolul lui László Bocsárdi surprinde printr-o neașteptată actualitate, la care se adaugă invulnerabilul său reper profesional și moral definit de credința în Dumnezeu și în puterile regeneratoare ale artei autentice. Un prolific autor neoaș stabilit de mai multă vreme la Paris, domnul **Matei Vișniec**, va fi înfățișat publicului prin două spectacole cu totul distincte ca scriitură și expresie scenică. Este vorba de un text bine cunoscut publicului românesc, jucat și pe importante scene europene, iar, de curând, și peste Ocean, piesa **Angajare de clovn**, montată la **Teatrul „Sică Alexandrescu“ din Brașov** de unul dintre cei mai talentați regizori ai tinerei generații, **Claudiu Goga**, cu trei „monștri sacri“ în distribuție, **Virginia Itta Marcu**, **Mircea Andreescu** și **Costache Babii**, un „trio“ emblematic pentru ce înseamnă virtuțile colegialității, ale spiritului de

Scenă din *Am angajat un ucigaș profesionist* de Aki Kaurismäki.

echipă și ale devotamentului față de scena pe care au slujit-o decenii la rând. Cu celălalt spectacol, **Mansardă la Paris cu vedere spre moarte**, pus în scenă la **Naționalul clujean**, de tânărul și atât de energic laudatul și... contestatul **Radu Afrim**, vom fi în fața unei premiere mondiale, pe textul dedicat de autor memoriei lui **Emil Cioran**. Dramaturgia contemporană este prezentă pe afiș și printr-un text în chip manifest consacrat năbădăioasei noastre „tranziii”, sufocate de meandrele corupției, cu titlul **Poker**, datorat lui **Adrian Lustig**, cărui profesionalism, neastâmpărul histrionic și fantezia regizorului **Alexandru Tocilescu** i-au dat „cale liberă” spre interesul și satisfacția marelui public.

Așa cum aminteam și cum o dovedesc reprezentațiile la care ne-am referit, această secțiune aduce pe scenă personalități de frunte ale teatrului nostru din toate compartimentele artei spectacolului. Pentru că stagiunea trecută ne-a oferit spectacole în care evoluează „tandemuri” de interpreți de excepție, la altitudinea unor veritabile recitaluri actoricești, printre care, **Alex și Morris** (cu **Ștefan Iordache** și **Mitică Popescu**) și **Scaunele** (cu **Oana Pellea** și **Răzvan Vasilescu**), am ales aceste demonstrații de virtuozitate interpretativă pentru agenda festivalului. Din nefericire, probleme independente de voința noastră ne-au obligat să păstrăm pe afiș reprezentația cu **Scaunele**, în regia lui **Felix Alexa**, care întregește imaginea interesului scenelor noastre pentru opera lui Eugen Ionesco, într-un an comemorativ dedicat ilustrului dramaturg. În ultima zi a Festivalului, prin **spectacolul de gală de la Teatrul Național „I. L. Caragiale”**, cu **Noiembrie**, de Ana Maria Bamberger, în viziunea regizoarei **Alice Barb**, vom avea prilejul de a saluta cu deplin respect și sinceră bucurie reîntâlnirea cu doamna **Olga Tudorache**, actriță și profesoară de excepție, personalitate exponențială a stării de grație a teatrului românesc, marcând în chip exemplar și totodată protector continuitatea succeselor sale, de la sfârșitul celui de-al doilea către începutul celui de-al treilea mileniu.

Imaginea performanțelor va fi întregită în festival prin secțiunea „**Recitaluri**”, menită a se constitui și ea într-o pledoarie pentru acest gen de spectacole ce întârzie să-și ocupe locul binemeritat în viața instituțiilor noastre teatrale. Sub acest generic, ne vom reîntâlni cu **Virgil Ogășanu**, care ne oferă o nouă și emoționantă versiune a piesei **Iona**, de Marin Sorescu, la Studioul de la „Nottara”, populată de un delicat glissando între comic și tragic, dar și cu apreciatul actor craiovean **Ilie Gheorghe**, în **Oratorii pisicilor turbate**, îmbinând umorul lui Caragiale cu umorul involuntar al parlamentarilor români, spectacol realizat sub egida Teatrului „Sică Alexandrescu” din Brașov, care ar fi meritat poate să fie adus „la zi”, acum, în pragul alegerilor.

Cea de-a treia secțiune a Festivalului „I. L. Caragiale”, nu mai puțin deschisă provocărilor intelectuale și împlinirilor emoționale, se adresează unor „**Tineri artiști pe drumul performanței**”. Aici, am căutat să ogindim aportul tânărului creator, regizor sau interpret, la îmbogățirea artei spectacolului, pe trei coordonate distincte ale integrării sale în viața teatrului nostru. Este vorba despre apartenența acestor artiști la teatrul **recent ieșit de pe băncile facultății**, apoi la teatrul **independent**, ce își câștigă astăzi un loc tot mai pregnant și mai demn în lumea artistică, dar și la teatrul **de repertoriu**, unde producțiile regizorilor și interpreților respectivi și-au dobândit dreptul la o existență girată de instituții încă subvenționate de stat. Teatrul „studentesc” este reprezentat de spectacolul cu **Îngrijitorul**, de Harold Pinter, în regia **Crenguței**

Țolea, cu o distribuție din rândul căreia actorul **Radu Poalelungi** (astăzi actor la „Odeon“), ca și regizoarea, a cucerit laurii „Galei absolvenților UNATC“ din acest an. Vom putea vedea și o producție din sistemul învățământului particular, cu **Năpasta** de I. L. Caragiale, semnată însă de actorul-profesor **Constantin Codrescu**, la Universitatea „Spiru Harêt“, cu câțiva tineri grăbiți să ne convingă de talentul și de maturitatea atitudinii lor față de teatru. Două montări distincte, două expresii scenice într-un duet perceput mai degrabă ca un „duel“ al modurilor de a face teatru. Publicul spectator, mai ales tinerii, au șansa de a se întâlni cu un spectacol incendiar, violent și seducător prin adevărurile lui și prin evidențele ce fac inutile comentariile, **Stop the Tempo**, de **Gianina Cărbunariu** (autoare și regizoare), oferit de **Teatrul „Luni“ de la Green Hours**, dar și cu **Preludiu prelungit**, de Frederick Stoppel, în regia lui **Radu Berceanu**, sub firma aceluiși teatru independent, spectacol cu trei interpreți admirabili (**Andreea Bibiri, Șerban Pavlu, Gheorghe Ifrim**) care au ținut cu tot dinadinsul (iar noi nu ne-am opus dorinței lor) să prezinte piesa într-un *coupé* cu mai vechiul lor succes cu **Zi că-i bine**, de Will Calhoun, în regia lui Florin Piersic jr. Tot din zona „teatrului independent“, vom mai putea vedea spectacolul de bună calitate cu **Forma lucrurilor**, de Neil LaBute, în regia lui **Vlad Massaci**, oferit de **Compania „Teatru fără frontiere“**, pe scena Teatrului „Act“, unde directorul său, actorul **Marcel Iureș**, se dovedește un prieten și sprijinitor de nădejde al acestor colective artistice neinstituționalizate. Dar pentru că tinerii regizori și interpreți nu pregetă să se afirme și sub egida unor teatre de stat, în această secțiune vom putea urmări două spectacole necunoscute publicului bucureștean, și nu numai bucureștean: **Am angajat un ucigaș profesionist**, de Akki Kaurismaki, piesă pusă în scenă cu talent și mână sigură de tânărul absolvent **Radu Alexandru Nica**, la secția germană a **Teatrului „Radu Stanca“ din Sibiu**, cu accente reversibile de dramatism și, mai ales, de un umor irezistibil, și **Plaja**, de Peter Ajmussen, semnat de **Radu Afrim**, la **Teatrul „Maria Filotti“ din Brăila**, prilej de a o reintâlni în distribuție și pe foarte talentata **Antoaneta Zaharia**, aceea care, ca și Andreea Bibiri, cred că aparține generației starurilor de mâine ale teatrului românesc.

Dacă la toate acestea adăugăm și un spectacol din stagiunea trecută înregistrat pe micul ecran, **Eu, Rodin**, datorat **Teatrului „Radu Stanca“** și preluat de redacția Teatru-Film a Televiziunii Române, cele două **colocvii** dedicate „festivalurilor la ora adevărului“ și „pendulării spectacolului între performanță și mediocritate“, sau **cinci lansări ale unor autentice premiere editoriale**, avem în fața ochilor, și poate și în suflet, o „avanpremieră“ a Festivalului național „I. L. Caragiale“. Fatalmente subiectivă, niciodată perfectă, mai degrabă pregătită să suporte tirul criticilor de tot felul, decât cuvintele de bună apreciere, selecția efectuată de noi așteaptă judecata spectatorilor. Sunt convins că mulți dintre colegii mei de breaslă ar fi reușit să ajungă la acest „adevăr“ subiectiv, poate la unul și mai fidel tabloului performanțelor stagiunii trecute. Aceasta mai ales în cazul spectacolelor „tinerilor“, unde, dacă spațiul și timpul ne-ar fi permis, poate că am fi dublat chiar numărul întâlnirilor cu publicul. Trag nădejde că unele fapte de teatru remarcabile, pe care nu din rea-voință poate le-am omis, își vor găsi locul la celelalte festivaluri teatrale din țară și, mai înainte de toate, își vor apropia în mod firesc simpatia publicului și dincolo de o scenă de festival. Căci festivalurile vin și trec, important este ce ne rămâne în sanctuarul greu de controlat al memoriei.